

Стрілок І.І.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ РЕЙТИНГІВ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено історію виникнення вітчизняних рейтингових компаній, проведено порівняльний аналіз сучасних рейтингів транспортних підприємств, наведені їх переваги та виявлено ряд суперечностей при побудові рейтингових оцінок.

***Ключові слова:** рейтинг, критерії, транспортні підприємства, переваги рейтингування.*

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що в сучасних умовах ринку виникла необхідність існування рейтингової оцінки транспортних підприємств, це призвело до появи компаній, які займаються побудовою рейтингів. Науковий інтерес викликає пошук та аналіз різних підходів щодо виміру та оцінки ефективності транспортних підприємств, відповідно до вимог сучасного стану економіки України. Проблема розвитку рейтингового оцінювання полягає у недостатній відкритості інформації та труднощах, пов'язаних з вибором критеріїв та показників, які не завжди погоджені між собою, але є вирішальними у процесі прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти визначення рейтингової оцінки транспортних підприємств висвітлені у працях сучасних науковців: В.А.Познаховського [1], О.Д. Щербань [2], Н.В. Гриценко [3], В.І. Чобіток [4] та інших. Однак, потребує подальшого вивчення питання щодо ефективності застосування існуючих методичних підходів до побудови рейтингів на основі аналізу вітчизняних підприємств.

Невирішена частина проблеми. Аналіз останніх досліджень показав, що залишаються невирішеними численні аспекти проблеми впровадження рейтингової оцінки. До цих аспектів можна віднести: критерії відбору інформації, теоретичні та методичні засади створення рейтингової системи оцінки транспортних підприємств, система показників. Сьогодні актуальною залишається дискусія з приводу розробки методики, яка би враховувала одночасно всі найважливіші фактори транспортної сфери діяльності.

Метою дослідження є проведення теоретичного аналізу та порівняння сучасних вітчизняних підходів до рейтингування транспортних підприємств, виявлення їх сильних і слабких сторін, ступеня їх популярності та об'єктивності.

Виклад основного матеріалу. Широке використання рейтингів та їх переваги у процесі прийняття рішень набули значної ролі в різних соціально-економічних дослідженнях, особливо при аналізі фінансової діяльності підприємств. Опубліковані рейтинги стають не тільки інструментом маркетингу і планування, а й інструментом формування іміджу, так як несуть інформацію про статус фігуранта рейтингу відносно конкурентів. Це змушує зацікавлених сторін жваво цікавитися результатами і працювати над підвищенням рейтингу, використовуючи для цього всі можливі способи.

Та й в Україні, згідно з Концепцією створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання [5], останнім часом досить активно впроваджується механізм рейтингування.

Так, Національний Бізнес-рейтинг (НБР) створено у 2002 році за ініціативи Торгово-промислової палати України, редакції міжнародного каталогу «Торгова-промислова Україна» та інформаційно-аналітичної агенції «Статінформ-консалтинг» з метою надання достовірної інформації інвесторам, банкам, страховим компаніям та іншим зацікавленим сторонам щодо стану сучасної підприємницької діяльності в Україні. НБР систематично

визначає перелік - підприємств лідерів економіки України виключно за офіційними даними Державної статистики [6].

Більш спеціалізованим рейтингом являється проведення Національного морського рейтингу, що було ініційовано п'ять років тому журналом «Порти України», інформаційно-аналітичним центром «BlackSeaTrans», підтримано Міністерством транспорту та зв'язку, найбільш впливовими профільними асоціаціями. За їх участі заснований ряд номінацій для найкращих державних портів, стивідорних компаній, морських агентів, експедиторів, судноплавних компаній, у тому числі «Золота тонна», «Золотий контейнер», «Морський агент», «Оновлення флоту», «Експедитор року».

З 2008 року лідерів економіки України визначає Міжнародний економічний рейтинг «Ліга Кращих». Основним виконавчим партнером рейтингу є ТОВ «Бізнес Інформ Рейтинг» - інформаційно-аналітична компанія, що спеціалізується на організації та проведенні щорічних комплексних заходів, спрямованих на популяризацію України у світі.

Використовуючи теорію і методологію European Standard Rating, а також офіційні статистичні дані державних органів статистики, податкової та митниці проводиться ранжування підприємств з визначенням лідерів в кожному сегменті економіки.

«Ліга Кращих» – це представлення в масштабах держави передовиків у сферах будівництва та архітектури; медицини і охорони здоров'я; машинобудування та авіації; енергетики та металургії; хімічній, деревообробній та меблевій промисловості; в сільському господарстві, сферах обслуговування та ін. [7].

В залежності від поставлених при складанні рейтингу завдань дослідницьким центром вибирається методика проведення дослідження, формується список необхідних критеріїв, розробляється система їх оцінки.

Основне призначення та критерії визначення вітчизняних рейтингів транспортних підприємств наведено в табл.1.

Визначати та вшановувати підприємства, які формують зростання стабільної економіки, за допомогою рейтингів є основою для створення добробуту та соціального захисту всіх учасників ринку.

Таблиця 1

Види рейтингів, їх призначення та критерії визначення

Назва рейтингу	Призначення (місія) рейтингу	Критерії визначення рейтингу
<i>Національний Бізнес-рейтинг «Лідер галузі»</i>	Визнавати, винагороджувати, поширювати інформацію про ЛІДЕРІВ української економіки за їх внесок у розвиток України на національному та міжнародному рівнях.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обсяг реалізованої продукції 2. Чистий прибуток 3. Продуктивність праці 4. Заробітна плата
<i>Національний морський рейтинг України</i>	Поглиблено вивчати ринок водного транспорту і виявляти за підсумками кожного року лідируючі підприємства практично у двох десятках різних номінацій. Сприяти державі в повній мірі реалізувати свій морський потенціал.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перевалка чи експедирування вантажів 2. Обслуговування суден 3. Перевезення контейнерів 4. Здані в експлуатацію причали 5. Темпи росту і т.д.
<i>Міжнародний економічний рейтинг «Ліга Кращих»</i>	Сприяння розвитку ділових відносин між представниками українського та закордонного бізнесу; в організації та проведенні міжнародних та всеукраїнських бізнес-рейтингів.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Валовий прибуток 2. Оборотні активи 3. Виручка від реалізації 4. Рентабельність продажів

Кожен з наведених рейтингів відрізняється цілями оцінки, набором початкових показників, методом їх розрахунку. Необхідність різного роду рейтингів має в своїй основі дві важливі причини: бажання громадян/підприємств знати реальну та правдиву інформацію в різних сферах, а також усвідомлення рейтингу як дуже ефективного інструменту сучасного впливу на розвиток.

Рейтингування підприємств України дозволяє на підставі статистичних цифр і фактів порівняти конкуруючі між собою юридичні особи, визначити професіоналізм керівництва, високоефективну роботу співробітників та інвестиційно-стратегічну політику власників, разом з тим надати значні переваги для підприємств, що рейтинуються (табл.2).

Таблиця 2

Переваги сучасних підходів рейтингування для підприємств

<i>Національний Бізнес-рейтинг «Лідер галузі»</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Інтегрально оцінює стан підприємств. - Порівнює фінансовий стан підприємств між собою. - Дає узагальнену характеристику стану підприємств галузі, регіону, країни. - Оцінює динаміку змін за минулий період. - Оцінює вплив зовнішніх макроекономічних рішень на стан підприємств. - Дає основу для вирахування вартості кредитних ресурсів, інвестиційних засобів, боргових зобов'язань. - Надає можливість інвесторам оцінити найбільш привабливі напрямки вкладання коштів. - Надає можливість владі оцінювати загальний економічний стан підприємств. - Надає можливість пресі та науково-аналітичним організаціям здійснювати підготовку аналітичних оглядів та поточних економічних оцінок [6].
<i>Національний морський рейтинг України</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Формує базу для здійснення конкурентного аналізу. - Формує імідж у відносинах із громадськістю та органами державної влади. - Особлива цінність рейтингових оцінок для морських підприємств полягає у створенні передумов для отримання кредитно-інвестиційних ресурсів, зокрема й на пільгових засадах, з метою уникнення кризи фінансування, забезпечення безперервності виробничого процесу та стимулювання розвитку.
<i>Міжнародний економічний рейтинг «Ліга Країних»</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Зображення статус-нагороди «Підприємство Року» використовується на продукції компанії, в рекламних та інформаційних матеріалах. - Сертифікат «Підприємство Року» використовується як вагомий аргумент у залученні кредитних та інвестиційних коштів. - Підприємству надається перевага у державних та комерційних тендерах. - Створюється позитивний імідж перед клієнтами, вітчизняними та зарубіжними партнерами, контролюючими органами. - Здійснюється прозоре підтвердження платоспроможності, надійності та стабільності у порівнянні з конкурентами в розрізі галузі. - Здійснюється демонстрація органам виконавчої та законодавчої влади стабільності підприємства і його внеску в економічний розвиток регіону, країни, сплату податків і соціальної відповідальності [7].

Застосування рейтингової оцінки в управлінських цілях дає змогу сформувати цілісну об'єктивну картину щодо внутрішнього становища досліджуваного підприємства, встановлює його поточну позицію серед інших подібних за основними параметрами об'єктів рейтингування, а також дозволяє розробити реалістичний прогноз його розвитку у короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періоді. При цьому

надзвичайної важливості набуває максимальна коректність в процесі обрання способу побудови рейтингової оцінки.

Існує і ряд суперечностей, пов'язаних зі побудовою рейтингових систем оцінювання діяльності транспортних підприємств. На даний момент в Україні не використовується жодної методики, яка повноцінно оцінювала всі можливі ризики, цей фактор не включається до кола показників, що робить всі існуючі методики суб'єктивними та унеможливорює отримання достовірної інформації.

Наприклад, методика сучасного підходу Національного Бізнес-рейтингу «Лідер галузі» не враховує своєрідні умови в галузях економіки, які можуть відрізнитися настільки, що лідируючі компанії в непривабливих галузях можуть насилу отримувати прийнятні прибутки, тоді коли слабкі компанії в привабливих галузях можуть мати цілком пристойні показники [8]. Продукція може бути стандартизованою або високо індивідуальною, що є притаманним транспортній галузі. З метою оцінки якості транспортного обслуговування необхідно ввести критерії якості та комплексності транспортної послуги.

Проаналізувавши підхід рейтингування «Національного морського рейтингу» можна сказати, що її основним недоліком є недостатня кількість обраних показників для формування об'єктивної рейтингової оцінки, що не дає повного аналізу напрямків функціонування підприємства. Це вказує на необхідність розроблення єдиного алгоритму у сфері рейтингової діяльності морських підприємств. Жодна з досліджуваних методик не може надати універсальної рейтингової оцінки, їх рейтингове оцінювання вимагає комплексності та багатовимірності з метою урахування результативності всіх сфер функціонування підприємства.

Характеристика підходу компанії «Ліга Кращих» до рейтингування підприємств у сучасних умовах дає змогу стверджувати про недостатню кількість критеріїв, низький рівень дієвості та об'єктивності рейтингу, що сформований цією компанією. Здійснюючи рейтингове оцінювання підприємств, вони акцентують максимальну увагу на аналізуванні та ідентифікуванні їх фінансового стану, не враховуючи споживчих показників.

Дослідження методики продемонструвало, що їх рейтингове оцінювання вимагає комплексності та багатовимірності з метою врахування результативності всіх сфер функціонування та формування адекватного узагальнюючого рейтингового вимірника ефективності.

Висновки. Таким чином, серед найсуттєвіших недоліків сучасного рейтингування, який домінує сьогодні у вітчизняній практиці, можна виділити такі як: неврахування галузевих особливостей суб'єкта господарювання, ігнорування споживчих показників, суб'єктивність формування вибірки показників, які підлягають рейтингуванню.

Існуючі методики не дають можливості всебічно проаналізувати усі напрями функціонування підприємства, а рейтинг, сформований без дослідження споживчої сфери має частковий, а не комплексний зміст, що перешкоджає забезпеченню максимального рівня результативності в процесі рейтингування, особливо таких складних підприємницьких структур, як транспортні підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Познаховський В.А.* Аналітичні методи оцінювання конкурентоспроможності автотранспортних підприємств в сучасних умовах господарювання // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції, 2010. – № 1. – С. 209-217.
2. *Щербань О.Д.* Підхід щодо рейтингової оцінки пріоритетності інвестування в транспортних підприємств // Проблеми і перспективи економічного розвитку підприємства, 2010. – № 20. – С. 59-61.
3. *Гриценко Н.В.* Методи вибору оптимальної структури управління залізничним транспортом // Проблеми транспортного комплексу України, 2011. – № 34. – С. 168-170.

4. Чобіток В.І. Управління потенціалом конкурентоспроможності промислових підприємств залізничного транспорту на засадах контролінгу: автореф. дис. .. к. е. н. : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / В. І. Чобіток. – Х. : УкрДАЗТ, 2012. – 24 с.
5. Концепція створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2004 р. N 208-р Збірник урядових актів України. – 2004. – № 46. – С. 12–19.
6. Офіційний сайт Національного бізнес-рейтингу «Лідер галузі». Режим доступу: www.nbr.com.ua
7. Оційний сайт Міжнародного економічного рейтингу «Ліга кращих». Режим доступу : <http://businessukraine.net/uk/orgcom>
8. Методы анализа отрасли и конкуренции // Образовательный сайт Бармашова К.С. Режим доступу : <http://www.barmashovks.ru/page511/page551/index.html>

Стрелок И.И.

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ РЕЙТИНГОВ ТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье исследованы историю возникновения отечественных рейтинговых компаний, проведен сравнительный анализ современных рейтингов транспортных предприятий, приведены их преимущества и выявлен ряд противоречий при построении рейтинговых оценок.

Ключевые слова: рейтинг, критерии, транспортные предприятия, преимущества рейтингования.

Strilok I.

THE ANALYSIS OF CURRENT RATINGS OF TRANSPORT ENTERPRISES

The article is devoted to the history of the domestic rating companies, suggests the comparative analysis of current ratings of transport enterprises, analyses their advantages and identifies a number of contradictions in forming the rating evaluations.

Keywords: rating, criteria, transport enterprises, the benefits of ratings.

УДК 330.322::331.5

Шевчук В.О.

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В ІННОВАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності та актуальності інвестицій як чинника розвитку та підвищення якості трудових ресурсів. Розглянуто, що найважливішим напрямом інвестицій в трудові ресурси є вкладення в освіту.

Ключові слова: інвестиції, трудові ресурси, людський капітал, освіта, інвестування в освітню сферу, інноваційна економіка.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки трудовим ресурсам приділяється особлива увага. Це свідчить про посилення ролі людського чинника в умовах, коли реально помітна пряма залежність результатів виробництва від якості, мотивації і характеру використання трудових ресурсів в цілому і окремого працівника зокрема.